

Tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma 2024-2026

Sisällys

1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja investoinnit	3
2. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen talouden tilannekuvan muodostaminen ja talouden tasapainotustarve	3
3. Päätöksenteko talousarviosta 2024 ja talouden tasapainottamisesta 2024–2026	4
4. Talouden tasapainottamisen ja toiminnan uudistamisen piirissä koko hyvinvointialueen toiminta	5
4.1. Varsinais-Suomen hyvinvointialuetasoiset toimenpiteet	7
4.2. Palvelurakenteen keventäminen	10
5. Toiminnan uudistamisen hyöty- ja riskianalyysi.....	11

1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja investoinnit

Hyvinvointialueiden rahoituksen on turvattava perustuslain edellyttämällä tavalla riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen. Hyvinvointialueiden rahoituksesta vastaa valtio ja rahoitus hyvinvointialueille on yleiskatteista. Hyvinvointialueet voivat siis päättää itse siitä, miten ja mihin rahat käytetään.

Hyvinvointialueen talousarvio laaditaan kalenterivuositain, ja talousarviovuosi on aina taloussuunnitelmakauden ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen kolmen vuoden ajanjaksolla. Taseen kertynyt alijäämä on katettava kolmen vuoden kuluessa, muutoin valtiovarainministeriö voi käynnistää arviointimenettelyn.

Hyvinvointialueiden investointien määrää ohjataan muun muassa investointisuunnitelman laadintaa koskevilla velvoitteilla sekä lainanottovaltuudella. Hyvinvointialue voi ottaa investointia varten pitkäaikaisen lainan vain silloin, jos valtioneuvosto on antanut siihen valtuuden. Lainanottovaltuuden määrä on riippuvainen kunkin hyvinvointialueen taloudellisesta tilanteesta ja lainakanta sekä jo päätettyjen investointien määrä vaikuttavat lainanottovaltuuden suuruuteen. Käytännössä maksimilainamäärä saadaan kertomalla vuosikate 10:llä. Valtioneuvosto voi myöntää poikkeuksellinen lisälainanottovaltuuden, jos investointitarve on välttämätön laissa säädettyjen palvelujen turvaamiseksi.

Hyvinvointialueiden rahoituksen ja investointien vahva valtioneuvoston ohjaus asettaa hyvinvointialueille tiukan velvoitteet huolehtia taloutensa tasapainosta. Alijäämän kattamisvelvoite ja investointien sitominen hyvinvointialueen taloustilanteeseen edellyttävät, että hyvinvointialueiden toiminta on taloudellisesti kestäväällä uralla.

Varsinais-Suomessa talouden tasapainotussuunnitelma tarvitaan valtiovarainministeriön kanssa käytäviin lainanottovaltuusneuvotteluihin. Lainanottovaltuusneuvottelut ja hyvinvointialueen esitys talouden tasapainottamiseksi ovat hyvinvointialueelle velvoittavia, mikäli hyvinvointialue hakee investointivaltuuksia tilanteessa, jossa talous on alijäämäinen. Varsinais-Suomessa taloustilanne on esitetyn kaltainen. Varsinais-Suomen tuli toimittaa talouden tasapainotussuunnitelma valtiovarainministeriölle 15.11.2023 mennessä.

2. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen talouden tilannekuvan muodostaminen ja talouden tasapainotustarve

Talouden alijäämä vuodelle 2023 syyskuun ennusteen ja viimeisimpien varainministeriön rahoituslaskelmien 10.10.2023 mukaan on 121 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueen toteutunut talouskehitys yhdistettynä nykyrakenteen muodostamaan näkymään tulevasta kustannuskehityksestä ja arvioihin valtion rahoituksen kehityksestä, muodostaa talouden tasapainotustarpeen 270 milj. euroa vuoden 2026 loppuun mennessä. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen tasapainotustarve on n. 4 %/vuosi toimintakuluista. Talouden tasapainottaminen edellyttää merkittäviä toiminnan uudistuksia ja tehostamistoimenpiteitä.

Talouden tilannekuva muodostetaan aina kullakin hetkellä käytettävissä olevien suunnittelu- ja seurantatietojen perusteella ja siten laskennassa käytettyihin olettimiin liittyy epävarmuuksia. Kuluvan vuoden talouskehitys antaa pohjan suunnitteluvuosille, sillä kuluvasta tilikaudesta on muodostumassa vahvasti alijäämäinen. Alijäämäiseen talouskehitykseen pyritään erilaisin toimin vaikuttamaan eikä vielä ole nähtävissä, miten alkusyksystä päätetyt toimet vaikuttavat. Kokonaan alijäämäistä kehitystä ei odoteta pystyvän päätetyillä toimilla taittamaan ja tilikaudesta 2023 on joka tapauksessa tulossa alijäämäinen. Myös tilikauden talousennusteen laatimiseen liittyy epävarmuuksia puuttuvan historiatiedon vuoksi. Kokonaiskuva voidaan kuitenkin pitää riittävän varmana ja sen mukaisesti alijäämäkehitys on talousarviota merkittävästi suurempaa.

Kuluvan vuoden kehitys täydentää seuraavan vuoden talousarvion pohjatietoja. Nykytilasta jatkumona arvioitavat tulevien suunnitteluolettamien keskeisiä tietoja ovat työvoimavaltaisella alalla

työehtosopimusratkaisut, joiden kustannusvaikutukset ovat tiedossa kevääseen 2025 saakka. Nykyiset hyvinvointialueiden työehtosopimusratkaisut poikkeavat historiallisella tavalla yleisestä ansiotasokehityksestä. Nykyisten sopimusten päätyttyä on suunniteltu olettamana, että seuraavat ratkaisut noudattavat yleisen ansiotasokehityksen mukaista uraa. Monen olemassa olevan palvelujen ostosopimuksen hintamuutokset ovat sidoksissa yleisen ansiotasoindeksiin ja kuluttajahintaindeksiin kehitykseen ja jatkossa oletettavasti hyvinvointialueindeksiin kehitykseen.

Valtion rahoituksen suuruus on pääosassa hyvinvointialueen talouskehikossa. Rahoitusjärjestelmään kuuluva kustannustason korjausmekanismi perustuu hyvinvointialueindeksiin, joka muodostuu yleisen ansiotasoindeksiin (60%), kuluttajahintaindeksiin (30%) ja työnantajan sosiaaliturvamaksujen vuosimuutoksen (10 %) yhteisvaikutuksena. Valtion talousarvion pohjana käytetään julkisen talouden suunnitelmaa, jota tyypillisesti päivitetään kaksi kertaa vuodessa. Julkisen talouden suunnitelmaan kerätään valtiovarainministeriön toimesta viimeisin käytettävissä oleva tutkimus- ja seurantatieto talouden tulevan kehityksen arvioimiseksi. Kyseisessä suunnitelmassa muodostetaan arviot mm yleisen ansiotasokehityksen, kuluttajahintojen, työnantajan sosiaaliturvamaksujen, työeläkeindeksiin ja kansantalousindeksiin tulevasta kehityksestä. Nämä tekijät vaikuttavat arvioon hyvinvointialueindeksiin kehityksestä ja siten arviot valtionrahoituksen kehityksestä päivittyvät vuosittain.

Varhan taloussuunnittelussa nojaututaan mm. julkisen talouden suunnitelman taustaolettamiin tulevasta kehityksestä muun käytettävissä olevan tiedon lisäksi. Valtio varautuu talousarvioissaan juuri julkisen talouden suunnitelman kautta hyvinvointialueiden rahoitukseen. Suunnitelmaan perustuen valtiovarainministeriö on muodostanut arviot hyvinvointialueiden tulevien vuosien rahoituksen kehityksestä ja käytetystä hyvinvointialueindeksistä. Varha pyrkii hyödyntämään viimeisimmän ja ajantasaisimman tiedon tulevasta kehityksestä. Siten on selvää, että ajassa eteenpäin mentäessä, tiedot täsmentyvät ja suunnittelutietoja tulee päivittää säännöllisesti. Tämä tapahtuu luontevasti talousarvion- ja suunnitelman muodostamisen yhteydessä, jossa talousarviovuoden tiedot ovat aina täsmällisimmät ja suunnitelmavuodet päivittyvät sekä toteutuneen kehityksen että tulevan kehityksen näkyvien perusteella.

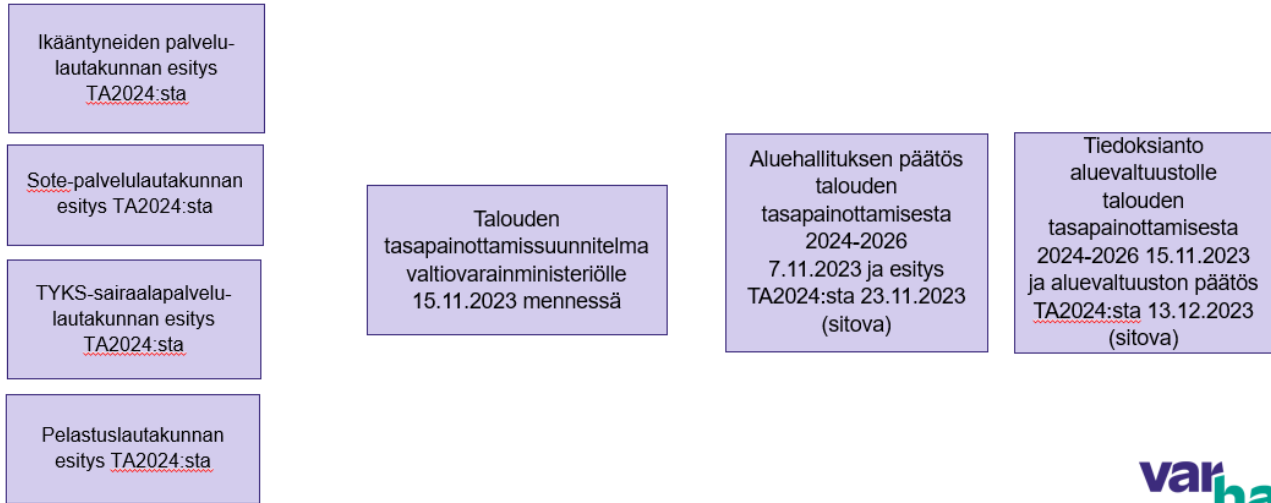
Hyvinvointialueiden rahoitusmekanismiin sisältyy myös jälkikäteiskorjaus. Vuoden 2023 osalta hyvinvointialueille on muodostumassa merkittävä alijäämä (yli 1 mrd euroa), jonka seurauksena hyvinvointialueiden vuoden 2023 koko maan rahoitusta korjataan jälkikäteen. Varha on arvioinut, että jälkikäteiskorjaus koko maan tasolla olisi n 1 Mrd euroa vuonna 2025. Hyvinvointialueet ovat laatimassa kehittämissuunnitelmiaan alijäämäisen kehityksen vuoksi, minkä vuoksi vuoden 2024 alijäämien ja siten rahoituksen jälkikäteiskorjauksen vuonna 2026, oletetaan olevan merkittävästi vähäisempiä. Koska edes hyvinvointialueiden talousarviotietoja vuodelle 2024 ei vielä ole käytettävissä, ei rahoituksen jälkikäteiskorjauksen arvioimiselle vuoden 2026 osalta ole perusteita vaan tiedot tulee päivittää osana taloussuunnitelman päivittämistä talousarvion 2025 valmistelun yhteydessä.

3. Päätöksenteko talousarviosta 2024 ja talouden tasapainottamisesta 2024–2026

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen talouden tasapainottaminen vuosille 2024-2026 toteutetaan osana talousarviovalmistelua ja talouden tasapainottamistoimenpiteitä. Toimeenpanossa huomioidaan kansalliset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastuspalvelujen tavoitteet sekä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen strategia. Talouden tasapainotusohjelman intensiteetti on muuttunut vuoden 2023 aikana muuttunutta rahoitustilannetta seuraten. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kokonaismenot vuodessa ovat n. 2,5 miljardia euroa. Talouden tasapainottaminen vuoteen 2026 mennessä edellyttää nykykehityksen mukaisesti n. 270 miljoonan euron tasapainotustoimia.

Useimpien nyt esitettyjen muutosten vaikutuksia ei ole vielä kyetty arvioimaan, joten hyvinvointialueella tullaan myöhemmin ennen muutosten toimeenpanoa tekemään tarkemmat vaikutusarviointit ja ratkaisemaan käytännön toimenpiteet niiden pohjalta.

Varhan talousarvio 2024 ja talouden tasapainottaminen 2024-2026

Kuva 1. Talousarvion ja talouden tasapainottamistoimenpiteiden päätöksentekoprosessi.

Talousjohtamista ohjaava dokumentti hyvinvointialueella on talousarvio ja -suunnitelma 2024 – 2026, josta talousarviovuosi 2024 on sitova. Talousarvio perustuu kuuden eri tulosalueen talousarvioesityksiin, joihin on sisällytetty 55 miljoonan euron talouden tasapainotustavoite. Valmistelun tavoite oli enintään 55 milj. euroa alijäämäinen budjetti. Syksyllä heikentyneen taloustilanteen ja suunnitteluolettamista vähentynyt valtionrahoituksen määrä on johtanut siihen, että alijäämästä 2024 on muodostumassa 23 milj. euroa suurempi. Tähän reagoimiseksi on aloitettu kustannuskehitystä hillitsevien toimenpiteiden valmistelun nopeuttaminen ja talousarviota 2024 on tarkoitus päivittää kevätkaudella 2024 alijäämän pienentämiseksi. Talousarvio- ja suunnitelma 2024 -2026 laaditaan tasapainoiseksi mutta tasapainotustoimien vaikutus, ajoitus ja vaadittava kokonaismäärä täsmentyvät seurannan ja suunnitelmien päivitysten yhteydessä. Päivitykset laaditaan aina sillä reunaehdolla, että talouden tasapaino saavutetaan vuoden 2026 loppuun mennessä.

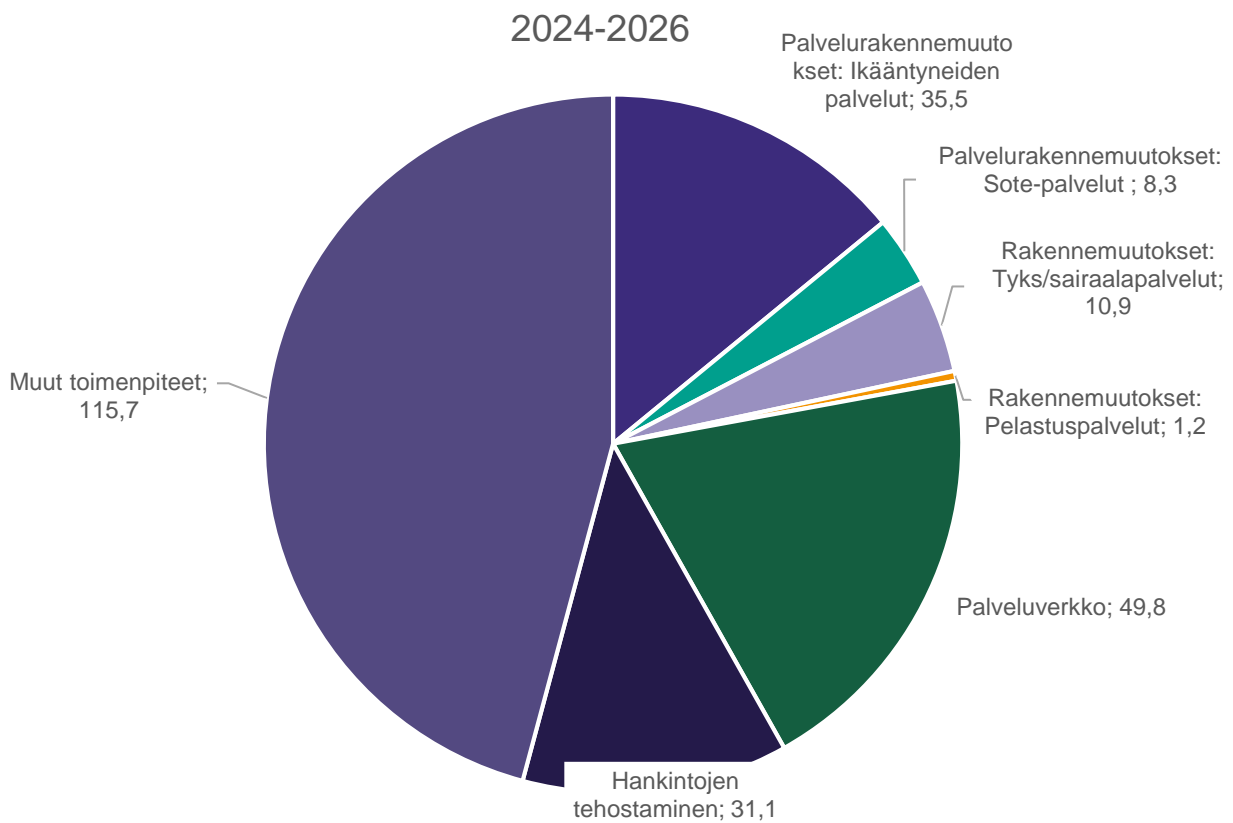
Valtioneuvosto on myöntänyt Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle lisälainanottovaltuutta vuodelle 2024. Myöntö on kuitenkin ehdollinen ja hyvinvointialueen tulee esittää valtiovarainministeriölle tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma hyvinvointialueen lainanhoidokyvyn varmistamiseksi 15.11.2023 mennessä. Varhan ohjelma muodostuu strategian toimeenpano-ohjelman sisällä olevasta talouden tasapainotusohjelmasta ja sen lähtökohtana on, että talousarvio ja -suunnitelma ei voi olla sen kanssa ristiriidassa.

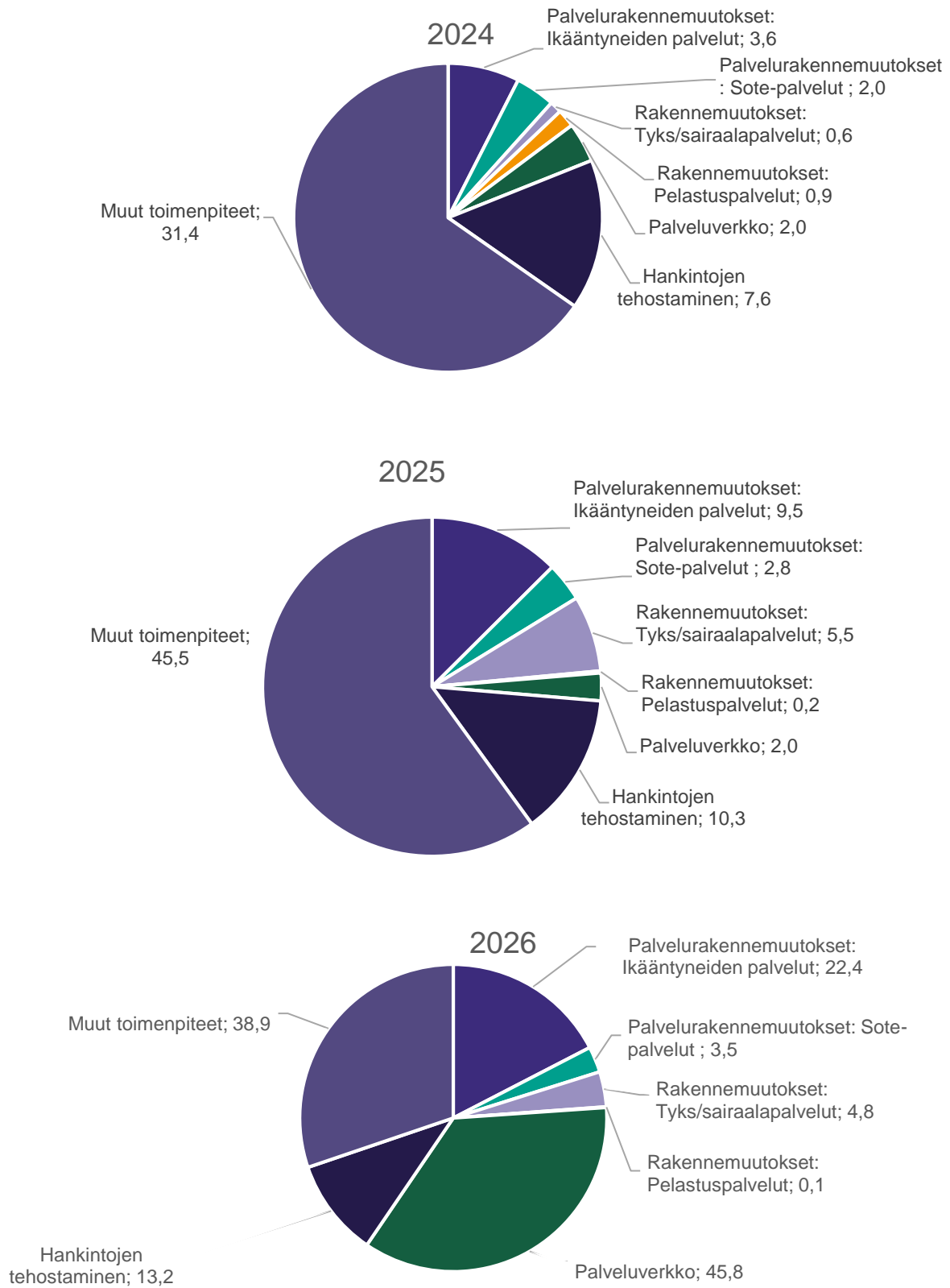
4. Talouden tasapainottamisen ja toiminnan uudistamisen piirissä koko hyvinvointialueen toiminta

Talouden tasapainottamisohjelma tulee kohdentumaan kaikkiin hyvinvointialueen toimintoihin ja lähtökohtana on, että talous on tasapainossa vuoteen 2026 mennessä. Työ toteuttaa osaltaan Varsinais-Suomen strategian toimeenpanoa mm. edistämällä palvelujen vaikuttavuutta, digitalisuutta, palvelujen oikea-aikaisuutta, hankintojen laadukkuutta ja taloudellista kestävyyttä.

Talouden tasapainottamisen toimenpiteiden suunnitellussa on hyödynnetty taustaselvityksiä, joissa on tunnistettu sellaiset palvelut tai palvelukokonaisuudet, jotka ovat Varsinais-Suomessa kustannuksiltaan korkeammalla tasolla kuin keskimäärin muilla vertailualueilla. Yleisesti tavoitellaan kaikissa palvelukokonaisuuksissa palvelurakenteen keventämistä, palvelujen parempaa yhteensovittamista sekä palvelujen tuottavuuden ja vaikuttavuuden lisäämistä. Talouden tasapainottamiselle vuosina 2024-2026 esitetään yhteensä 270 miljoonan euron säästöjä. Talouden tasapainottamistoimenpiteistä 2024-2026 on esitetty yhteenveto kuviossa 1 ja erikseen vuosille 2024, 2025 ja 2026.

Kuvio 1. Talouden tasapainottamistoimenpiteet 2024-2026 milj. € (yhteensä 270 milj. €).

4.1. Varsinais-Suomen hyvinvointialuetasoiset toimenpiteet

Taulukossa 1 on esitetty kaikkia tulosalueita koskevia hyvinvointialuetasoisia toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Hyvinvointialuetasoisiksi toimenpiteiksi sisällytetään muutokset mm. palveluverkkoon, henkilöstörakenteeseen, tuottavuuteen ja digitalisaatioon sekä hankintojen tehostamiseen. Toimenpiteisiin on esitetty tehostamiskeinoja yhteensä 215 miljoonaa euroa vuosille 2024-2026.

Taulukko 1. Hyvinvointialuetasoiset toimenpiteet ja tavoitteet talouden tasapainottamiseksi vuosina 2024-2026

	Toiminnalliset muutokset	Tavoite	2024	2025	2026	Yhteensä
Palveluverkko	Käytössä olevien kiinteistöpinta-alan vähentäminen	Hyvinvointialue luopuu tarpeettomista omista tiloista ja tiivistää hallitusti palvelustrategian ja palveluverkkopäätöksen mukaisesti kunnilta ja yksityisiltä vuokrattuja tiloja.	2 000 000	2 000 000	45 800 000	49 800 000
Digitalisaatio	Digipalvelujen tuottavuuspotentiaali 30 %	Asiakaskäyntien yksikkökustannusten aleneminen 30 %:lla digipalvelujen käyttöönoton jälkeen.	1 000 000	5 000 000	15 000 000	21 000 000
Muut toimenpiteet	Kiinteistöjärjestelyt			5 000 000	10 000 000	15 000 000
	Vuokratyön vähennys	Hintakattojen ym. kustannuksia rajoittavien toimenpiteiden käyttöönotto	12 500 000			12 500 000
	Tutkimusrahoituksen pienennys			100 000		100 000
	Ei lakisääteisten palvelujen supistaminen	Avoimet kaikille asukkaalle tarjotut palvelut Varhan toimintana lakkautetaan	550 000	950 000		1 500 000
	Henkilöstön sijoittuminen toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisiin tehtäviin	Hallinto henkilöstön kartoitus ja henkilöstöresurssin varmistaminen asiakastyöhön	5 100 000	10 000 000	2 400 000	17 500 000
	Varataan kriittisiin tehtäviin/ palkkaharmonisaatioon määräraha, jolla vähennetään vuokratyötä.		-1 000 000			-1 000 000
	Luottamushenkilön työn tuottavuus	Toimielinten kokousmäärien vähentäminen	200 000	150 000	150 000	500 000
	Asumispalvelujen vuokrien korotus	Kaikkien asumispalvelujen vuokrien yhtenäistäminen/korottaminen		300 000	300 000	600 000
	Henkilöstön muut tuottavuusparannukset tuloalueilla sis. henkilökunnan ehdotukset	1-2 % tuottavuuslisäys (realisoituu henkilöstöntarpeen vähenemisenä/ostopalvelujen vähenemisenä)	13 000 000	25 000 000	25 000 000	63 000 000
	Vammaispalvelulain mukaisten kuljetusten vähentäminen ja siirtäminen osittain sosiaalihuoltolain mukaiseksi kuljetuksiksi	Vammaispalvelulainmukaisten kuljetuspalvelujen ja sosiaalihuoltolain mukaiset kokonaiskustannukset alenevat tavoitteen mukaisesti	1 000 000	1 000 000	1 000 000	3 000 000

Hankintojen tehostaminen	Palveluhankintojen tehostaminen	Hankintojen kokonaiskustannukset alenevat tavoitteen mukaisesti	2 620 000	4 080 000	5 540 000	12 240 000
	Tavarahankintojen tehostaminen	Hankintojen kokonaiskustannukset alenevat tavoitteen mukaisesti	2 000 000	4 000 000	6 000 000	12 000 000
	Tukipalvelujen hankintojen tehostaminen	Hankintojen kokonaiskustannukset alenevat tavoitteen mukaisesti	1 940 000	750 000	180 000	2 870 000
	Omien yhtiöiden palvelujen tehostaminen kilpailukykyiselle tasolle	Hankintojen kokonaiskustannukset alenevat tavoitteen mukaisesti	1 000 000	1 500 000	1 500 000	4 000 000
Yhteensä			41 910 000	59 830 000	112 870 000	214 610 000

Hyvinvointialuetasoisilla talouden tasapainottamisen toimenpiteillä haetaan merkittäviä säästöjä palveluverkon tiivistämisellä. Varsinais-Suomen hyvinvointialueella on hallussaan kiinteistöjä yhteensä 1,24 miljoonaa m².

Alla on esitetty Varsinais-Suomen hyvinvointialueen käytössä olevien toimitilat omistuslajeittain:

- Varhan kunnilta vuokraamat kiinteistöt: 303 000 m²
- Varhan yksityisiltä vuokraamat kiinteistöt: 265 000 m²
- Varhan omassa omistuksessa olevat kiinteistöt: 443 000 m²
- Yhteensä Varhan käytössä olevat kiinteistöt 1 240 000 m²

Omat kiinteistöt muodostuvat pääasiassa erikoissairaanhoidon toimitiloista sekä sote-uudistuksen entisten erityishuoltopiirin kiinteistöistä. Varhan omista kiinteistöistä on karsittavissa 100 000–120 000 neliötä. Alustavan suunnitelman mukaan loput kiinteistöistä saatavat säästöt, noin 280 000 m², voisivat kohdentua Varhan kunnilta ja yksityisiltä vuokraamiin kiinteistöihin. Niitä on yhteensä tällä hetkellä noin 568 000 m². Käytöstä poistuisi huonokuntoisuutensa vuoksi noin 30 000 neliötä.

Toimitilojen vähentämistarpeeseen vaikuttavat kiinteistöjen vuokratasot. Mitä alemmat ovat vuokratasot kiinteistöissä on, sitä pienempi on paine palveluverkon supistamiselle. Vuokrien korkea taso vastaavasti lisää painetta vähentää toimitilojen määrää. Toimitilojen käyttöön ja tarpeeseen vaikuttaa lisäksi etätyöskentelyn määrä.

Etätyöskentelyn mahdollistaminen vähentää toimitilojen tarvetta erityisesti hallinnollisissa tehtävissä työskentelevien kohdalla, mutta etäpalvelujen laajentamisen jälkeen myös asiakas- ja potilastyötä tekevien työntekijöiden kohdalla. Palveluverkon tiivistäminen on mahdollista, mikäli samanaikaisesti lisätään digitaalisia etäpalveluita ja liikkuvia palveluja. Digitaalisten palvelujen odotetaan mahdollistavan myös hoitotakuun paremman toteutumisen. Etäpalvelujen arvioidaan alentavan kustannuksia vuosina 2024-2026 yhteensä 21 miljoonaa euroa. Pitkällä aikavälillä toiminnallisesti tavoitellaan tilannetta, missä kaikista asioinneista 50 % voidaan hoitaa etänä. Toimenpiteiden tuottavuutta arvioidaan yksikkökustannusten kehityksellä niissä palveluissa, joissa digipalvelut on otettu käyttöön.

Vuosina 2024-2026 kiinteistöomistusten uudelleen järjestelyillä tavoitellaan 15 miljoonan euron säästöjä. Vuokratyövoiman vähennyksen ja hintakatkojen käyttöönoton odotetaan vähentävän kustannuksia 12,5 miljoonalla eurolla.

Ei lakisääteisiä palveluja, ts. kaikille kansalaisille avoimia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluja esitetään supistettavaksi siten, että säästövaikutukset ovat 1,5 miljoonaa euroa. Säästöjä esitetään lisäksi tutkimuspalveluihin (0,1 miljoonaa euroa), luottamushenkilöorganisaation ja toimielinten toimintaan (0,5

Henkilöstörakenteen muutoksilla halutaan varmistua, että kaikki Varhan työntekijät ovat tarkoituksenmukaisissa tehtävissä. Tässä yhteydessä tavoitteena on tehostaa hallinto- ja esihenkilötyötä ja varmistaa, että asiakastyöhön on riittävästi henkilökuntaa. Henkilöstörakenteen muutoksilla voidaan vähentää ylitöiden määrää ja vuokratyövoiman kysyntää. Henkilöstörakenteen muutosten säästöpotentiaaliksi on arvioitu 17,5 miljoonaa euroa vuosille 2024-2026. Vuokratyövoiman kysyntää hillitään lisäksi nopeuttamalla henkilöstön palkkojen harmonisointia. Palkkaharmonisaation kustannukset, 1 miljoonaa euroa, kohdistuu vuodelle 2024.

Vammaispalvelujen kuljetuspalvelujen ja sosiaalihuoltolain mukaisia kuljetuspalveluja arvioidaan uudelleen ja tavoitteena on vähentää vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen osuutta kaikista kuljetuspalveluista. Muutos edellyttää yksilökohtaisia asiakkaiden palvelutarpeiden uudelleen arviointia. Muutostarpeen taustana on kunnista siirtyneet käytännöt, joissa osassa kuntia kuljetuspalvelut järjestettiin pelkästään vammaispalvelulakiin perustuen. Säästötavoite tälle on 3 miljoonaa euroa vuosille 2024-2026.

Kustannussäästöjä haetaan kilpailuttamalla laajasti palvelu- ja tavarahankintoja. Potentiaali hankinnoista saatavista kustannussäästöistä on vähintäänkin kohtalainen, koska taustalla on hyvinvointialueelle siirtynyt suuri kirjo erilaisia ja eri hintaisia hankintasopimuksia. Hankintojen tehostamisella tavoitellaan 31 miljoonan euron säästöjä vuosina 2024-2026. Hankintojen tehostamisen laskenta perustuu arvioon vuoden 2024 kilpailutuskalenteriin sisältyvistä hankinnoista sekä arvioista vuonna 2025 ja 2026 toteutettavissa hankinnoista.

4.2. Palvelurakenteen keventäminen

Palvelurakenteen keventämisen toimenpiteet kohdentuvat lähtökohtaisesti asiakas- ja potilastyöhön liittyvään palvelutuotantoon. Palvelurakenteen keventäminen koskee kaikkia näitä palveluja ja esitetyt muutokset toteuttavat tavoitetta siirtää palvelujen painopistettä korjaavista palveluista peruspalveluihin. Palvelurakenteen keventäminen on huomioitu Varsinais-Suomen hyvinvointialueen palvelustrategian valmistelussa. Palvelustrategia hyväksyttiin aluevaltuustossa 15.11.2023. Palvelurakenteen keventämisellä tavoitellaan vuosina 2024-2026 yhteensä 56 miljoonan euron säästöjä. Taulukossa 2 on esitetty tarkemmin palvelurakenteeseen suunnitellut muutokset

Rakenteellisina muutoksina on tarkoitus keventää ikääntyneiden palvelujen palvelurakennetta luopumalla pitkäaikaisesta laitoshoidosta, lisäämällä kaikissa palveluissa kuntouttavaa työtettä. Merkittävä tavoite on lisätä samalla yhteisöllisen asumisen osuutta ja vastaavasti vähentää ympärivuorokautisen palveluasumisen osuutta. Koska ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan tulevaisuudessa voimakkaasti, määrällisen ympärivuorokautisen palveluasumisen kasvattamisen sijaan haetaan palvelurakenteen muuttamiselle ratkaisuja ensisijaisesti uusien asiakkaiden kohdentamisella aikaisempaa kevyempiin, mutta palvelutarpeen näkökulmasta tarkoituksenmukaisempiin palveluihin. Ikääntyneiden palvelurakenteen keventämisen säästötavoite on vuosina 2024-2026 yhteensä 29,5 miljoonaa euroa.

Omaishoidon määrän kasvattaminen ja tätä kautta saavutettavan palvelurakenteen keventämisen odotetaan tuottavan 6 miljoonan euron säästöt vuosina 2024-2026

Varsinais-Suomen kustannustaso lapsiperheiden palveluissa ylittää verrokki hyvinvointialueiden kustannustason. Lapsiperheiden palveluissa tavoitteena on vähentää lastensuojelun kustannuksia vähentämällä asiakasmääriä 10 asiakkaalla/vuosi. Muutos edellyttää lapsiperhepalvelujen laaja-alaista kehittämistä. Lapsiperhepalvelujen rakennemuutoksen säästötavoitteeksi on asetettu 4,5 miljoonaa vuosille 2024-2026.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen paremmalla kokonaishallinnalla ja suunnitelmallisella asiakastyöllä tullaan keventämään laitospalvelujen ja asumispalvelujen tarvetta. Vastapainona vahvistetaan avopalveluja ja matalan kynnyksen palveluja. Palvelutarpeiden arviointi tehdään jatkossa nykyistä systemaattisemmin siirtymällä moniammatilliseen palvelutarpeen arviointiin. Päihdepalvelujen säästötavoite vuosille 2024-2026 on 1,9 miljoonaa euroa. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää 10 % vähennystä laituskuntoutukseen.

Taulukko 2. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen talouden tasapainottaminen ja palvelurakenteen muutokset

	Toiminnalliset muutokset	Tavoite	2024	2025	2026	Yhteensä
Rakenteelliset muutokset	Ikääntyneiden palvelujen palvelurakenteen keventäminen yhteisöllisen asumisen lisäämisellä, Asiakkaiden toimintakyvyn lisääminen kuntouttavilla palveluilla. Pitkäaikaisesta laitoshoidosta luopuminen, kotihoidon etäpalvelun lisääminen	Ymp.vrk palveluasumisen kattavuus: 5 %/75-v. täyttäneistä; yhteisöllinen asuminen 3 % täyttäneistä	3 600 000	7 000 000	18 900 000	29 500 000
	Sopimusomaishoitajien määrän lisääminen	Lisätään sopimusomaishoitajien määrää vuoteen 2026 mennessä 300:lla omaishoitajalla		2 500 000	3 500 000	6 000 000
	Lastensuojelun huostaanottojen vähentäminen	10 asiakkaan väheneminen/vuosi	1 000 000	1 500 000	2 000 000	4 500 000
	Päihdepalvelujen laituskuntoutuksen ja asumispalvelujen vähentäminen	Päihdelaitoskuukausien väheneminen 8 %:lla/vuosi	500 000	625 000	750 000	1 875 000
	Vammaispalveluiden laitospalveluita korvataan muilla asumis- ja tukipalveluilla	Laitospalvelujen ja ympärivuorokattisen asumispalvelujen vähentäminen 67 asiakaspaikasta 53 asiakaspaikkaan	500 000	625 000	750 000	1 875 000
	Apteekkiverkon yhdistäminen		600 000			600 000
	Sairaaloiden vuodeosastopalvelujen vähentäminen	Vuodeosastapaikkojen vähentäminen 105 asiakaspaikalla (kapasiteettia 10-13 % enemmän kuin		1 500 000	2 750 000	4 250 000

		muilla yo-sairaala alueilla)				
	Leikkaustoiminnan tuottavuuden nostaminen	Yhteistyö muiden hv-alueiden kanssa/hoitopaikan valinnanvapauspotilaiden palvelujen myynti		4 000 000	2 000 000	6 000 000
	Hallinto henkilöstön osuuden vähentäminen ja muut tuottavuustoimenpiteet pelastuspalveluissa		900 000	150 000	100 000	1 150 000
	Yhteensä		7 100 000	17 900 000	30 750 000	55 750 000

Vammaispalveluissa palvelurakenteen muutos toteutetaan vahvistamalla kotiin vietäviä palveluja ja vähentämällä ympärivuorokautista asumispalvelua sekä laitospalvelua. Laitospalvelupaikkoja ja ympärivuorokautista asumista tullaan vähentämään 67 asiakaspaikasta 50 asiakaspaikkaan. Säästötavoite toimenpiteelle on vuosille 2024-2026 yhteensä 1,9 miljoonaa euroa.

Varhan apteekkiverkon yhdistämisellä vuonna 2024 haetaan 0,6 miljoonan euron säästöjä.

Erikoissairaanhoidon rakennemuutokset toteutetaan supistamalla vuodeosastojen kapasiteettia 130 asiakaspaikalla. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vuodeosastojen hoitopäivien määrä ylittää kansallisen keskiarvon. Kapasiteettia on arvioiden mukaan 10-13 % enemmän kuin vertailu hyvinvointialueilla. Vuodeosastokapasiteetin supistaminen tuottaa vuosina 2024-2026 yhteensä 4.3 miljoonan euron säästöt.

Erikoissairaanhoidossa haetaan tuottavuutta leikkaustoiminnasta. Leikkaustoiminnan tuottavuutta lisätään tarjoamalla aktiivisesti palvelujen erikoissairaanhoidon valinnanvapautta käyttäville erikoissairaanhoidon asiakkaille. Toimenpiteiden säästövaikutus vuosille 2024-2026 on yhteensä 6 miljoonaa euroa.

Tuottavuutta haetaan pelastuspalveluissa pienillä tulosaluekohtaisilla tuottavuustoimenpiteillä mm. tehostamalla hallinnon työskentelyä ja julkisia hankintoja. Näiden tuottavuustoimenpiteiden kustannusvaikutuksiksi on arvioitu 1,2 miljoonaa euroa vuosina 2024-2026.

5. Toiminnan uudistamisen hyöty- ja riskianalyysi

Talouden tasapainottamisen läpivienti tulee vaikuttamaan palvelujärjestelmään ja Varsinais-Suomen asukkaiden saamiin palveluihin. Osa suunnitelluista muutoksista on vaikutuksiltaan positiivisia ja ne näkyvät laajenevina palvelujen käyttömahdollisuuksina. Digipalvelut ja liikkuvat palvelut parhaimmillaan lisäävät palvelujen saatavuutta ja parantavat asiakastytyväisyyttä. Palvelurakenteen keventäminen ja palvelujen tiiviimpi yhteensovittaminen odotusten mukaan myös parantaa palvelujen toimivuutta.

Talouden tasapainottamisen suunnitelma sisältää kuitenkin merkittäviä säästötoimenpiteitä, joiden vaikutukset odotettavasti heikentävät hyvinvointialueen kykyä vastata laadukkaasti kaikista sen

järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista. Merkittävien säästövelvoitteiden hakeminen ja rakennemuutosten toteuttaminen tilanteessa, jossa hyvinvointialue yhä vakiinnuttaa toimintaansa tulee vaikeuttamaan uudistustyön läpivientiä. Vallitseva työvoimapula sosiaali- ja terveydenhuollossa ei myöskään helpota talouden tasapainottamisen toimeenpanoa.

Taulukossa 3 on esitetty yleisellä tasolla talouden tasapainottamisen hyöty- ja riskianalyysi.

Taulukko 3. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen talouden tasapainottamisen hyöty- ja riskianalyysi

Hyödyt	Riskit
<ul style="list-style-type: none"> • Palvelujärjestelmän uudistaminen siirtää painopistettä korjaavista palveluista peruspalveluihin kansallisten ja Varhan strategisten tavoitteiden mukaisesti • Digi-palvelut/liikkuvat palvelut parantavat palvelujen saatavuutta • Toimintatapojen yhtenäistäminen Varhassa parantaa palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuutta • Palveluverkon uudistaminen mahdollistaa irtautumisen huonokuntoisista kiinteistöistä • Kustannustietoisuus ja tuottavuus odotettavasti kasvavat julkisissa sosiaali- ja terveystalouksissa 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Palvelujen saatavuus voi heiketä rajallisten resurssien takia</i> • <i>Palveluverkon supistaminen heikentää palvelujen saavutettavuutta, mikäli palvelua ei kyetä korvaamaan digipalveluilla tai liikkuvilla palveluilla</i> • <i>Sidosryhmien toimintaedellytykset vaikeutuvat Varhan vähenevän rahoituksen takia</i> • <i>Työn kuormittavuus lisääntyy</i> • <i>Tiedolla johtamisen kyvykkyys, päätösten valmistelu, valvonta, hankintojen valmistelu heikkenee hallinto henkilöstön supistamisen takia</i> • <i>Talouden ohjaus ylittää muut palvelujärjestelmään ohjaavat tavoitteet</i> • <i>Palvelujen lakisääteinen järjestämisvastuu voi vaarantua osassa palveluja</i> • <i>Panostukset ei lakisääteisiin palveluihin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin vähenevät lakisääteisten palvelujen priorisoinnin ja resursoinnin turvaamisen takia.</i>